24 Kasım Öğretmenler Günü Şiir ve Hikâyeleri (Kamu Malı, Tam Metin)

10 eserin tam metni · Hepsi kamu malıdır, serbestçe yazdırılıp paylaşılabilir.

1. Öksüz — Tevfik Fikret
2. İmtihan — Mehmet Emin Yurdakul
3. İlim — Mehmet Emin Yurdakul
4. İlim İlim Bilmektir — Yunus Emre
5. Promete — Tevfik Fikret
6. Gütenberg — Mehmet Emin Yurdakul
7. Kurbağa Duası — Ömer Seyfettin
8. Niçin Zengin Olmamış? — Ömer Seyfettin
9. Velinimet — Ömer Seyfettin
10. Bir Hatıra — Ömer Seyfettin

PDF Kitaphane · https://pdfkitaphane.com/ogretmenler-gunu-siir-ve-hikayeleri/

Öksüz

Tevfik Fikret

"Her gün mektebe gelirken
Kulübesinin önünden
Geçtiğiniz fakir kadın
Pek hastadır; belki yarın
Çocuğu öksüz kalacak;
Bilmem, onu kim alacak.
Onlar için
Duâ edin!"
— Bugün derste hocaefendi
Bize bunları söyledi.
Kuzum anne, öksüz nedir?
— Öksüz, öksüz... Âh! Sen de bir
Yarım öksüz değil misin?
Büyüdün de onun için
Söylüyorum; güzel ninen
Kaç yıl oldu bu âlemden
Çekileli... Ben halanım;
Vâkıa ben de ananım.
Baban asker, uzak yerde;
Kim bilir, hangi çöllerde
Sayıklıyor şimdi seni!
Görmedin nineciğini;
Sen dünyaya geldiğin gün
O dünyadan gitti, küskün.
— Ben onu hiç bilmiyorum.
— Evet, bilemezsin, yavrum,
Görmedin ki... — Yalnız bilsem,
Size benzer miydi ninem?
— Hayır, benzemezdi, fakat
Biz sana benzeriz, şefkat;
Öksüzüz ben de, baban da.
Bil ki, evlâdım, cihanda
Yarım öksüzler pek çoktur,
Öyle olmayan hiç yoktur;
Bil de teselli bul biraz.
Hayır, birlikte yaşamaz
Kimsenin anası babası.

Vatan, öksüzler anası
Yaşatırsak, bir o yaşar...
Yaşasın tâ haşre kadar!

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/oksuz/

İmtihan

Mehmet Emin Yurdakul

Cavit Beye

Bana hocam derdi ki: «Ey sevgili çocuğum,
Sana gülen bu hayat sade oyun değildir;
Zaman, tembel alını bir gün yere eğiltir!...

Şu dünyada her şeyi sen kendinden bekle, um.
Çalışırsan istikbal sana nurlar serpecek.
Mağrur talih gelerek ayağını öpecek!...»

İşte o gün...
Evet bugün, bizim büyük imtihan...
Bugün, benim altın olan emeğime mihenktir;
Bin zahmetle ektiğimi biçme vakti demektir.

Ben bugünün rüyasıyle, ümidiyle yaşadım;
Sıkıntılı geceleri bunlar ile okşadım.
Kırlangıçlı baharların türküsüne dalmadım,
Şu sevimli mektebimden bir gün geri kalmadım.

İşte o gün...
Evet bugün, bizim büyük imtihan...
Bugün, benim bildiğim şey bir hak gibi istenir;
Aileme olan borcum bir parçacık ödenir.

Ya sorulan suallere cevap vermez, kalırsam...
Ev halkına hangi yüzle bakarım ben bu akşam?...
Bir insanı hayatından memnun eden hayâdır;
Alın yerde gezmektense yaşamamak evlâdır.

Bildiğimi demekten korkmak niçin?.. Cesaret!
Cevaplarım su gibi gürül gürül akmalı;
Mümeyyizler bir bülbül dinler gibi bakmalı!...

— Evet, evet efendim, edebiyat, fen, hikmet...
Epey şeyler öğrendim, her taraftan sorunuz;
Cevaplarım hazırdır, hatta beni yorunuz!...

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/imtihan/

İlim

Mehmet Emin Yurdakul

Kuvvet akla geçtiğinden beridir ki, her davaya bakıldı:
İnsan nedir? Anlaşıldı, adaletin meşalesi yakıldı;
Hakikatler ele geçti, sefaletin girdabına inildi;
Talih adı değişerek arzu oldu, sırra ilim denildi.

İlim, İlim!... Bu ses nerden yükselmişse ora mesut olmuştur;
Mazlum arzın hayatını düşünücü alınlarla dolmuştur;
Burda sefil tabiattan, insanlıktan hukukunu almıştır;
İnsan için yalnız bir şey: İstikbali fetheylemek kalmıştır!

Her şey ilmin değil midir? Şu Japonya acep kimin eseri?
Elli yılda, ona böyle bir hayatı veren kimin elleri?...
Besbelli ki bu şey büyük Arşimed'in aradığı noktadır.

Bizim dahi vatanımız bu noktadan ileriye gidecek.
Dehasının saçacağı mahsullerle Garbı hayran edecek;
Gördüğümüz o rüyalar, o ümitler yalnız, yalnız bundadır!..

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/ilim/

İlim İlim Bilmektir

Yunus Emre

İlim ilim bilmekdir ilim kendin bilmekdir
Sen kendini bilmezsin ya nice okumakdır

Okumakdan ma'nâ ne kişi Hak'kı bilmekdir
Çün okudun bilmezsin ha bir kuru emektir

Okudum bildim deme çok tâat kıldım deme
Eri Hak bilmez isen abes yere yelmektir

Dört kitabın ma’nâsı bellidir bir elifte
Sen elifi bilmezsin bu nice okumakdır

Yigirmi dokuz hece okusan ucdan uca
Sen elif dersin hoca ma’nâsı ne demektir

Yunus Emre der Hoca gerekse bin var Hacca
Hepisinden iyice bir gönüle girmektir.

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/ilim-ilim-bilmektir/

Promete

Tevfik Fikret

Kalbinde her dakîka şu ulvî tahassürün
Minkâr-ı âteşînini duy, dâimâ düşün:
Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?
Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?..
Yükselmek âsmâna ve gülmek ne tatlı şey!

Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa... Ey
Müştâk-ı feyz ü nûr olan âtî milletin
Meçhûl elektrikçisi, aktâr-ı fikretin
Yüklen, getir —ne varsa— biraz meskenet-fiken,
Bir parça rûhu, benliği, idrâki besleyen
Esmâr-ı bünye-hîzini; boş durmasın elin.
Gör dâimâ önünde esâtîr-i evvelin
Gökten dehâ-yı nârı çalan kahramânını...

Varsın bulunmasın bilecek nâm u şânını.

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/promete/

Gütenberg

Mehmet Emin Yurdakul

İbrahim Müteferrika'ya

Millî diller, o vakitler bütün Garp bunu tahkir ederdi;
Dudaklarda Aristo'nun Latince tefsirleri gezerdi;
Şakirt, ilmi papazların ağzından öğrenmeye giderdi;
Fikirleri, zincirleri çözülmez muammalar ezerdi.

Bu asırda sen dualar, resimler basmak için çalıştın:
O amele gömleğinin altında çok geceler aç yattın;
Asaletli ellerini dilenci zilletiyle uzattın;
Fakat bir gün bu acıklı perdeyi kapatmaya çalıştın.

Birdenbire geniş, erkek alnını gurur ile kaldırdın;
Sanatların esrar dolu ufkuna gözlerini daldırdın;
Bir icadı, mıknatıslı dehana bir çöp gibi ram ettin.

Avrupa'ya maarifi, millî dil enkazıyle kurdurttun;
Milletleri yeni hayat önünde hülya ile durdurttun;
Ancak yine sen, o perde altında, bir ekmeğe hasrettin.

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/siir/gutenberg/

Kurbağa Duası

Ömer Seyfettin

Reşat Nuri'ye

Taşra âlemi... Yani İstanbul'un dışında geçen hayat, ne hoştur! Bunu ancak yaşayan bilir. Bir taraftan eşraf, ulemâ filan! Öbür taraftan memurlar, zâbitler, muallimler... Sonra kasabanın çift, çubuk sahibi yerli ahalisi... Her sınıfın, her zümrenin ayrı kahvesi, ayrı eğlencesi, ayrı zevki vardır. "Beynessınıf" denilebilecek yegâne adam kazanın belediye doktorudur. O daima herkesle konuşur, düşer, kalkar. Muallimlerin, memurların, zâbitlerin oturdukları kahvelere girer. Eczane ise eşrafın kulübüdür. Büyük rütbeli memurlar da oraya uğrarlar. Avukat yazıhaneleri de bir dereceye kadar eczaneye benzer.

Hâsılı taşra, başlı başına gayet hoş bir âlemdir. Yedi, sekiz, belki dokuz sene oluyor, ben de İstanbul'a pek uzak olmayan bir kasabada idâdi muallimi idim. Başlı başına bir âlem olan taşrada, mektep de, başka bir âlemdir. Âdeta âlem içinde bir âlemdir! Programları, gayeleri

birbirine zıt; dört, beş mektebin yetiştirdiği yaşlı, genç, zeki, budala, zevzek, sükutî yirmi muhtelif adam: Müdür, muavin, muallimler, muînler... İdare memurları... Evvel zamandan kalma, hani o bir tarafından güneş batarken öbür tarafından doğan eski kocaman imparatorluğumuzun en uzak köşelerinden gelme leylî talebe.. Her ırktan, her cinsten –lisanlarından başka hiçbir şeyleri Türkleşmemiş– bir sürü çocuk... Fakat, bu kadar bariz tezatlar arasında o ne samimi ahenktir! Mutaassıplar, mürtecîler, liberaller, sonra hiçbir muayyen mesleği, meşrebi olmayanlar birbirleriyle kardeş gibi geçinirlerdi. Bir riyâziye muallimi vardı ki, aşırı derecede açık fikirliydi. Tabiat muallimi hepimize kara cahil nazarıyla bakıp için için acıyan ciddi bir gençti. Ben edebiyat muallimi idim. Fransızca muallimi bir Yahudi idi. Nöbetçi olduğu vakitler, gece müzakeresinde, çocukların kendisine sorduğu lügatları latin harfleriyle cep defterciğine yazar, ertesi günü mânâlarını benden anlardı. Bir kere "cezbe-i Rahman" ın ne demek olduğunu zavallıya sormuşlar. İyi anlamamış, defterine "cezve-i Rahman" yazmış. Muallimlerin odasında beni tuttu:

— Cezve-i Rahman ne demek?

Dedi.

— Öyle şey olmaz!

Diye güldüm, ısrar etti. Kendisine soran talebeyi buldurdu. Kitabı açtık. Yanlış anladığı meydana çıkınca, bu aramızda bir alay mevzuu oldu. Biçarenin adı "Cezve-i rahman" kaldı, gitti.

Hele Müdür... Ben dünyada bu kadar intizamperver, kanunperver, usulperver bir adam görmedim. Bir kere maiyetinin hiçbirisiyle hususî münasebette bulunmaz; mektep heyetinin haricinde, tıpkı bir esatir mâbudu gibi ayrı yaşardı. Aramızda lakabı "zımnında" idi. Son derece ehemmiyet verdiği meclis günleri, odasında toplandığımız vakit, hiçbirimize laf söyletmez, hepimize "zımnında, zımnında, zımnında" diye ayrı tahrîratlar yazdırır, herhangi mesele olsa, aynı kelimelerle, aynı cümlelerin nihayetine mâhut "zımnında"yı takarak bir şey kaleme aldırınca hallettim sanırdı.

Arkadaşlarımın içinde en sevdiğim ulûm-ı diniye hocası Bâhir Efendi idi. Medreseden sonra darülfünunu da tamamlamıştı. Yaşı elliye yaklaşıyordu. Fikrinde musır, cerbezeli, açıkgöz, tuhaf, şen bir adamdı. Benimle dostluğuna sebep, terbiye hakkındaki fikirlerimizin bir olmasıydı. Çünkü ben her ne kadar milliyetperver bir liberal isem de, "terbiye"nin daima "muhafazakârâne" olması lazım geldiğine mûtekidim. İçtimâi inkılabın yeri mektep değil, hayattır. Muallimlerin vazifesi çocuklara, eski hayatın terbiyesini ibrâm etmektir. O da işte benim gibi düşündüğü için, meclislerde ikimiz taraftarlarımızla bir kuvvet teşkil eder, liberallere, yeni asrî terbiye taraftarlarına ağız açtırmazdık. Bâhir Hoca'nın en meftun olduğum şeyleri canlılığı ile "mebnî-aleyh, mebnî-bih, mebnî-leh" gibi tâbirleri idi. Kavga eder gibi konuşur, kelimelerine sanki yumruk şeklinde vücutlar vermek istiyormuş gibi sağ kolunu –bir Karagöz çevikliğiyle– sallardı. Kusuru yalnız nargilesiydi. Buna o kadar müptela idi ki, kahvede, mektepte, günde on tane içmeden yapamazdı. Nargile bu... Cigara filan gibi bir şey değil. Havaleli... Müdürden, müfettişlerden gizlemek lazım... Bir gün kahvemizde oturmuş, portatif bir nargile şekli

düşünüyorduk. Mesela içildikten sonra üzeri çıkarıldı mı, sürahiye benzesin, lüle cebe girebilsin... Bâhir Hoca:

— Ya marpuç?

Diyordu.

— Cübbenin altına, beline sararsın.

— Kırılır.

— Fesinin içine çörekle...

— Sığmaz...

. . . . . .

Böyle konuşurken içeri, belediye doktorunun girdiğini gördük. Bizim yanımıza geldi, selamlaştık. Oturdu. Cuma günü Bektaşî Tekkesi'ne gideceklermiş. Kuzu, saz, biraz da mey varmış. Bizi de davet etti.

Ben:

— Gidemeyiz!...

Dedim. Biz muallimdik. Öyle sazlı, sözlü, içkili meclislere giremezdik. Doktor ısrar etti: "Siz içmezsiniz. Kulaklarınızı tıkarsınız. Gözlerinizi bağlarsınız." diyordu. Zaten arkadaşlardan birkaçı razı olmuş... Bâhir Hoca:

— Nargilemi götürürseniz gelirim.

Dedi. Doktor:

— Götürürüz. Hem vallahi ben götürürüm, hocam!

Diye yemini bastı.

Ne şen, ne babayânî bir delikanlıydı. Adeta kasabanın canlı bir neşesiydi. Hastalar ilacından ziyade onun sözlerinden şifa bulurlardı.

* * *

Cuma günü cümbür cemaat Bektaşî Tekkesi'ne gittik. Burası eski mesut zamanlarda taptaze kalmış bir cennetin hayaline benziyordu. Sanki tarih denen fırtınanın rüzgarları bu asırlık çınar ağaçlarının arasından, beyaz münzevî binanın sakin çatısı üstünden hiç geçmemişti. Etrafta setleri olmasa tabii bir göl sanılacak derecede büyük havuz zümrüt gölgeler içinde, nilüfer rüyalar açmış, uyuyordu. Dervişlerin yaydığı hasırlara yan geldik. Telgrafçı udunu, tapu memuru kanununu aldı. Kemancı Aleko da gelmişti. Saz başladı. Doktor: "Sâki benim!" diye herkese sunuyor, Bâhir Hoca'nın önünde dikilip kalıyordu:

— İşte benim nargilem var?

— Bir yudum?

— Ömrümde bir katre ağzıma almamışım.

— Bir yudum al, gargara et, sonra tükür.

— Ne faide?

— Vallahi muzâdd-ı taaffündür.

. . . . . .

Bâhir Hoca, bu gibi meclislerde kara mutaassıp görünmek istemezdi. Ağzına bir kadeh rakı aldı. Fakat doktor hocayı gıdıkladı. Birkaç damla yutturdu. Yuttuğunu inkar etmekle beraber, bu birkaç damla ona birkaç küp neşesi verdi. Gülüyorduk. Eğleniyorduk. Lâkin kafamız kazan gibiydi! Bu yeşil cennette ardı arası kesilmez bir cehennem gürültüsü vadı: Kocaman havuzun içinde belki bir milyon kurbağa... Avazları çıktığı kadar haykırıyorlardı. O kadar ki, âdeta birbirimizin söylediğini işitemiyorduk.

Doktor:

— Vay anasını!...dedi, bunları nasıl susturmalı? Kulaklarmız patlayacak.

Dervişler:

— Ne yapsanız susturamazsınız.

Diyorlardı. Bâhir Hoca'dan başka hepimiz kalktık. Çünkü dayanılacak gürültü değildi. Taş, toprak, elimize ne geçtiyse havuza atmaya başladık. Kurbağalar bu tecavüzümüzden hiddetlenmiş gibi daha beter bağrışmaya koyuldular. Doktor, gazeteler tutuşturdu. Korkup kaçsınlar diye üzerlerine attı. Hayır, hayır... Ne yapsak susmuyorlar daha ziyade azıtıyorlardı. Sazı duymak mümkün değildi. İçimizden birisi:

— Buradan kaçmaktan başka çare yok!

Dedi.

— Nereye gidelim?

— Havuzun uzağında bir yere...

Biz böyle hicret müzakeresi ederken nargilesinin başında unuttuğumuz Bâhir Hoca'nın:

— İstersem, ben onları bir anda sustururum.

Dediğini işittik.

— Nasıl?

— Bir nefes ederim.

— Ey?..

— Hemen susarlar.

Gürültüden neşemiz kaçmışken, hepimiz yine güldük. Doktor: "Bu kurbağalar yarım başağrısı değil ki, bir nefeste dursunlar; bunlar baş belası!" diyordu. Fakat Bâhir Hoca, yine hiddetlenmiş

bir Karagöz tehâlükü ile yumruğunu sallıyor, hepimizin itikatsızlığına sövüp sayıyordu. Onun bağırtısı bir taraftan, bir milyon kurbağanın kopardığı kıyamet bir taraftan... Hâsılı bir curcunadır gidiyordu. Meclisin neşesi kalmamıştı. Bâhir Hoca:

— Herkes yerine otursun, dedi, ben havuzun kenarına gideyim, nefes edeyim. Susmazlarsa yüzüme tükürün...

— Haydi, haydi öyleyse Hoca...

— .....

İnanmıyorduk, lâkin "bir alay çıkar" ümidiyle yerlerimize oturduk. Hoca kalktı. Nargilesini eline aldı. Havuzun kenarına gitti. Arkasını bizden tarafa çevirmişti. Sulara doğru üfürdüğünü gördük. Bir dakika geçmedi. Kurbağalar birdenbire susmuşlardı. Koca havuzdan bir çıt bile çıkmıyordu. Şaşırmıştık. O, yumruğunu sıkarak muzafferane döndü, geldi.

— Ne yaptın Allah aşkına!

Diyenlere:

— Görmediniz mi? Gözlerinize de mi itimadınız yok, nefes ettim.

Cevabını verdi.

Yarım saat geçince kurbağalar yine ötmeye başladılar. Artık korkmuyorduk. Bâhir Hoca kalkıp havuzun kenarına gidiyor, bir nefeste yine hepsini susturuyordu. Giderken sevgili nargilesini "sarhoşsunuz, kırarsınız" diye bizim yanımızda bırakmıyordu. Akşam kadar eğlendik. Bâhir Hoca'nın nefesine Kemancı Aleko bile inandı. Doktor inanamıyor, fakat gözüyle gördüğü neticeyi de inkar etmek cesaretini gösteremiyordu. Yerli memurlar hayretten rakıya bile devam edememişlerdi. Bektaşi dervişleri dalgın dalgın, nefes sahibine bakıyorlar, kimbilir akıllarından neler geçiriyorlardı.

Ertesi akşam, kahvede Bâhir Hoca ile yan yana oturmuş İstanbul gazetelerini okuyorduk. Ben okuduğumu anlamıyor, onun Bektaşi Tekkesi'nde kumanda verir gibi kurbağaları nasıl susturduğunu düşünüyordum. Doğrudan doğruya kendisine sorsam, eminim ki, yine "Gözlerine de mi itimadın yok! Nefes ettim, kör müydün?" diyecek, beni de kurbağalar gibi susturacaktı. Fakat ben enayi değildim. Ona zihnen, ilmî bir pusu kurdum. Evvela gazeteleri bıraktırdım. Gayet tatlı bir ruhiyat bahsi açtım. Böyle şeylere çok meraklıydı. Hayvanlarda ruh olmadığını, mahlukatın maneviyat haricinde tıpkı nebatat gibi yaşadıklarını anlatıyordum.

— Ben de bu fikirdeyim.

Dedi.

— Hayır, yalan söylüyorsun.

Dedim.

— Vallahi...

— Hayır, yalan...

— Ne biliyorsun?

— Çünkü sen kurbağalara nefes ettin. Demek ki hayvanların maneviyat haricinde yaşadıklarını bilmiyorsun.

Kollarını masanın üzerinden çekti. Arkasına dayandı, durdu. Gözlerime dik dik baktı. Aşağı tükürse sakalı, yukarı tükürse bıyığı idi. Öyle bir vaziyete sokmuştum ki... Kalın kaşlarını çattı:

— Ben kurbağalara nefes etmedim!

Dedi.

— Ya nasıl susturdun onları?

— ....

Ağzını açamıyordu. Fena sıkışmıştı. Aklı sıra, ya cahilliği kabul edecek, ya hakikati söyleyecekti.

— Söyle öyleyse, ne yaptın da, kurbağalar sustular?

— Şey, canım... Budala mısın? Nefes filan olur mu?.. Şey ettim...

— Ne ettin?

— Nargilenin marpucunu sarkıttım...

— Ey?..

— Kurbağalar onu yılan sandılar. Hemen dibe kaçtılar.

. . . . . .

...Fakat taşra hayatının bir vasfı da sır saklamaktır.

Bâhir Hoca: "Saf adamların itikatlarını bozmamalı. Onlara ilmî hakikatlerin lüzumu yok. Sakın marpucu kurbağalara gösterdiğimi kimseye söyleme! Varsın, nefes ettim diye bilsinler" dedi.

Ben, bu sırrı ağzımdan hiç kaçırmadım. Bütün kasaba halkı hocanın nefes kerâmetini işitti. Hatta Bektaşiler de buna şahitti. Doktorun bile şüpheleri yavaş yavaş gevşedi, eridi. Bâhir Hoca'nın bir üfürüşte kurbağaları susturduğundan bahsolunduğu vakit, zavallı boynunu büküp:

— Dünyada ne kadar meçhul var. İlmimiz bu meçhulün yüz milyonda biri bile değil!..

Der, o her vakitki şuh kahkahasını atamazdı...

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/oku/kurbaga-duasi/

Niçin Zengin Olmamış?

Ömer Seyfettin

"Bir Sultanî mualliminin hâtırat defterinden üç dört sahîfe"

. . . . . .

7 Kânun-ı sânî 1916 – Derler ki: "Tarihsiz millet mesuttur!" Ben de: "Hatırasız insan mesuttur!" diyeceğim. Beş senedir tarih okuttuğum için birçok kitapları gözden geçirmeye mecbur oldum. Rimbaud'nun, Lavisse'in eserlerini daha mektepten çıkar çıkmaz getirtmiştim. O vakitten beri tedrîcen alıştığım sahaf bezirganlığı, kütüphanemi oldukça büyüttü. Şimdi bu kitapların hemen hepsini okumuş bulunuyorum. Dikkat ettim: Tarih denilen şey felaket nakili! Saadetten hiç bahsetmiyor, yahut şöyle üstünkörü geçiyor. En sevinçli, en talihli devirlerin içinde bile bir facia, bir hıyanet, bir acı, bir zehir bulunmakta, mâhir! İnsaniyetin hatırası olan tarihteki bu hazin temâyül bizzat insanda da var. Felaketler, ıstıraplar, matemler, ruhumuzda adeta bir yara gibi derin bir iz bırakıyor. Saadetlerimiz, sevinçlerimiz, hoş günlerimiz tıpkı bir rüya hafifliğiyle eriyiveriyor, unutuluyor. İşte bu sabah, çekmecemin köşesinde, on sene evvel karalamaya başladığım bu defteri buldum. Yazdıklarıma baktım. Hiç ferah verecek bir şey yok! Kanserden ölen anneciğimin yavaş yavaş nasıl söndüğünü, zavallı, kurtarılmaz bir pençe ile inleye inleye ademe sürüklenirken, nasıl öldürücü elemler duyduğunu uzun uzadıya kaydetmiştim... Zaman, ne dehşetli bir deva! Şimdi o elemlerin binde bir zerresini duyamıyorum. Sonra dışarıya gitmiştim! Buna dair ancak iki satır! Sonra evlendim! Bunun kaydı bile yok! Çocuğum oldu. Onu da yazmamıştım. Güneş görmediği halde bilmem niçin sararan bu sahîfeleri gayr-i ihtiyârî kokladım. Keskin, bayıltıcı, hasta bir sonbahar kokusu! Ah bu eski kağıtlardan, eski kitap aralarından, unutulmuş eski defterlerden çıkan matem kokusu!

* * *

Evet, keşke yazacak hâtıratım olmayaymış! Birbirine benzeyen muntazam, vukuatsız günler ne kadar boş! Fakat ne kadar ıstırapsız... Muharebeden sonra, bu boşluk, yani bu rahat ve sükun birdenbire bozuldu. İtiyâdımı kaybetmiş olmalıyım ki, iki senedir çektiklerimi buraya geçirmemişim. Kanaat içinde, say' içinde, ilim mefkuresinin o zevki hiçbir lezzete benzemeyen ruhanî hazzı içinde mesut yaşarken, ansızın korkunç bir maîşet girdabının karanlıklarına yuvarlanmak! Bir açlık kasırgası altında, ümitsiz bir kıtlık çölünde sürünmek, sevgililerin yavaş yavaş, şikayetsiz ölümlerini görmek! Bugün ne kadar bedbahtım! Karımın nesi var, nesi yok, sattık, yedik. Annesinin evinden getirdiği çeyizlerden bir keten havlu bile kalmadı. Yatak takımlarımız, karyolamız, benim baba yadigarı ceviz kütüphanem, hatta çocuğumun, zavallı Orhancığın arabası bile sıra ile Bitpazarı'na gitti. Maaşım onbeş lira... Annemden kalan, bana altı lira irat temin eden evi de rehine koyduk. Yediğimiz vesika ekmeği, mektepten verilen zeytinyağıyla bulgur! Karımın metanetine hayranım. Hem çocuğa, hem evin işine yetişiyor. Hiç durmadan çorap yamıyor. Eskileri bozuyor. Beni, çocuğunu giydiriyor.

— İnşallah muharebe bitsin! Hepsi unutulur!

Diyor. Fakat, ben, bu bâdireyi öyle yakından bitecek bir halde görmüyorum. Sonumuz ne olacak? Ara sıra dışarı gitmesini düşünüyorum. Fakat oradan gelenler de açlığın daha korkunç bir şekilde olduğunu söylüyorlar. Yarının dehşetini hatırlamak zihnimi altüst ediyor. Şaşırıyorum. İşte şimdi de şaşırdım. Ne yazacağımı toplayamıyorum.

. . . . . .

* * *

14 Kânun-ı sânî..– Bu uğursuz defteri tekrar yazmaya başlamamalıydım. Dün Orhan hastalandı. Hatır için, vizitesiz bakan komşumuz doktor yalnız süt verilmesini söyledi. Süt... Okkası yarım lira! Ne kadar kitabım varsa hepsini hamallara yüklettim. Götürdüm, sattım. Elime altmış lira kadar bir para geçti. Yirmi lirasıyla odun, kömür aldım. Soğuk pek fena.

30 Kânun-ı sânî...– Biraz düşününce anlıyorum ki, hayat artık yaşanabilecek gibi değil. Akşam potinlerimi boyatırken, boyacıya, ustasından ayda kaç kuruş aldığını sordum.

— Yirmi lira!

Dedi. On altı yaşında bir çingene çocuğu! Ben otuz bir yaşında, naz ü naîm içinde büyümüş tarihi bir ailenin evladı. Bir karımla, bir çocuğumla onbeş lira içinde nasıl geçinebilirdim? Hoş, bu zaten mümkün değil ya. İki senedir satıp, savup, üzerine onbeş lira daha ekleyip ölümden kurtuluyoruz. Fakat bu böyle devam edemez. Bir ay sonra satacak bir şeyim de yok. Bir iş bulmalıyım. Hocalık artık bir insanı değil, bir tavuğu bile besleyemez.

16 Şubat...– On beş gündür iş arıyordum. Nihayet bir kitapçıdan sahîfesi on kuruşa tercüme buldum. O kadar sevindim ki... Her forma yüzaltmış kuruş getiriyor. Üç yüz sahîfelik bir kitaptan otuz lira alıyorum.

7 Nisan...– Her gece muntazaman, on sahîfelik tercüme etmeye alıştım, bunun için dört saat kifayet ediyor. Neyse... Hayatımız biraz iyileşir gibi oldu. Orhan sütünü içebiliyor. Semiha ile biz de birer vesika potini edinebileceğiz. Fakat her gece fasılasız çalışmak gözlerimi bitirdi. Ama bunun da kolayını bulduk. Geçen hafta göz doktorundan bir gözlük aldım.

2 Mayıs...– Dün bir arkadaşıma rastgeldim. Cenyo'da... Bu çocuk idâdîde iken kovulmuştu. Ara sıra görürdüm. Şimdi tüccar olmuş.

— Tam, yetmişbeşbin liram var! dedi. İki ay içinde...

— Şaka ediyorsun!

Diye güldüm.

— Vallahi! İstediğin bankaya sor, dedi.

— Ey, nasıl olur bu?

— "Taraf-ı takrîb"ini bulursan çok kolay!

İçimde birdenbire hırs canlandı. İki ay içinde yetmişbeşbin lira... Her gece dört saat, ucuz olsun diye Almanlardan satın aldığım karpit lambasının başında, bir lira için nasıl terler

döktüğümü hatırladım. Karşımdaki sıhhatten, candan patlayacak gibi gergindi. Elmas yüzüklü parmakları tombul tombuldu.

— E, bu "taraf-ı takrîb" ne?

— Topal'a çatmanın bir kolayı!

— Topal kim?

— Yuha... Patagonya'da mısın be mübarek! Topal'ın kim olduğunu bilmiyorsun ha!... Allah be! Tuttuğunu, bir anda milyoner yapar. Bugün bütün Türkiye elinde! Bir sözüyle yetmişbeş milyon lira birden harekete gelir.

Levazım reisinin faziletlerini, kuvvetini, iktidarını uzun uzadıya anlatmaya başladı. Hayretle dinledim. Nihayet Harbiye Nezareti'nde, İttihatçılar arasında hiçbir tanıdığım olmadığını söyledim. Bana acıdı. Fakat:

— Meyus olma, dedi. Doğrudan doğruya Topal'a çatmaya da hacet yok. Onun adamlarından birinin adamına çatsan kâfi...

— İşte sana çatıyorum!

Diye güldüm.

— Yavaş gel! Diye bir kahkaha attı, ben onun yedi gömlek uzak adamlarından birinin adamıyım. Ama iş için arkadaş lazım! Senin de cebine, anafordan seksen, doksan lira düşürebilirim.

. . . . . .

Günde seksen, doksan lira... Kulaklarıma inanamıyordum. Azıcık daha, bu yeni zenginin ellerine yapışacak, şapur şupur öpecektim. Birdenbire hafifledim. Zenginlik ümidi insana eter gibi birdenbire tesir ediyor.

— Öbür gün bana gel! Ömer Âbid Hanı'nda ikinci kata, dedi.

Yarın ona gideceğim. Bana para kazandıracak. Sermayesiz para kazanmak! İşte bu dünyada aklımın en ermediği şey! Ben de birçokları gibi birdenbire zengin olacağım. Elveda artık bu sefalete! Bu köhne, siyah ahşap eve! Elveda bu tahtakurusu kolonisine! O kadar müteheyyicim ki, çayı görmeden paçayı sıvıyorum. İki gündür tercümeye devam edemedim. Ah, şu kağıt parçalarını götürüp kitapçı Acem'e: "Al, işte tercümelerini başına çal! Paran da senin olsun. Allah belanı versin!" diyebilecek miyim? Semiha halimden işkillendi.

— Sende bir şey var, sende bir şey var!

Deyip duruyor. Niçin tercüme yapmadığımı soruyor. Başımın ağrıdığını söylüyorum. Yarın mektepte beni istedikleri kadar beklesinler! Zavallı sermuî kimbilir ne büyük bir ehemmiyetle bulunmadığım saatleri hesap ederek "kıstelyevm" yapmaya çalışacak. Budala...

* * *

15 Eylül...– İki gün evvel Büyükada'dan geldik. Bugün de apartmanımıza yerleştik. Seneliğini yediyüzelli liraya tuttum. Fakat öyle mükemmel ki... Banyo, kalorifer, elektrik hepsi var. Altı oda, iki salon... Möblelerim için tam beşbin lira sarfettim. Yine kütüphanemi tamamlayacağım... Evet, saadet rüya gibi çabucak geçer... Bu yazı nasıl geçirdiğimi hatırlayamıyorum bile... Daha mâhut mektebi bırakmadım. Yerime bir vekil tayin ettim. Kendim de hastayım diye bir rapor aldım. Vekilime maaşımı bıraktıktan sonra, on lira da üstüne ilave ediyorum. Mektebi bıraksam askerlik tehlikesi var. Bir an gelir ki, tüccarlık insanı kurtaramaz. Şemsi, ilk ayda, bana, anafordan üçbin lira kazandırdı. Doğrusu kendisine çok müteşekkirim. Beni adam etti. Un işi yapıyoruz. Zaten bundan kârlı bir şey yok. Biraz zahireye de karışıyoruz. Şeker filan kapatıyoruz. Dört ay evvel yazdıklarımı okurken gülümsedim. Vay anasını! O sefaletlere nasıl dayanmışım! Günde yarım liraya kapalı bir dershanede beş saat kafa patlatmak! Sonra bu derece sarih bir eşekliği fazilet zannetmek! Ben, çok şükür bu pîr aşkına sürünmek faziletini kaybettim. Vâkıa şimdi bulunduğum muhit biraz adi. Fakat katiyyen ukala değil... Herkesin emeli, felsefesi, arzusu bir: Para kazanmak! Mücerredat yok! Hayal yok! Oldukça karışık bir piyasa dalaveresi var. Açıkgözlülük en büyük kuvvet... Öyle zannediyorum ki, bir seneye varmadan Şemsi'yi geçeceğim. Ah, şu muharebenin başında niçin elimden bir tutan olmadı? Biz hâlâ bugünün fakirleri sayılırız. Şimdi öyle adamlar var ki, son iki sene içnde on milyon lira kazanmışlar. Amerikalılar haltetsin! Daha muallimlik ederken arkadaşlarımdan biri bana bir kitap okutturmuştu. Fransızca ismini hatırlıyorum: "Zenginlik Elifbesi" Herif zengin olmaya bir dolardan başlıyor! Bir milyon yapmak için otuz sene geceli gündüzlü uğraşıyor. Burada bir açıkgöz için, bu milyonu, lira olarak toplamak işten bile değildir. Topal'la küçük bir ortaklık kâfi! Balkan trenleri, Anadolu hattı bir ay insan için çalışsa...

Artık bu defteri dolduracağımı ümit etmiyorum. İnsan zengin olunca, okumaktan olduğu gibi, yazmaktan da nefret ediyor. Bununla beraber bir hatıra olsun diye atmayacağım. Evet, eski fakirliği unutmak pek asil bir hareket değil. Kütüphanemde saklayacağım.

Ah bu Semiha...

Ne kadar müşkülpesent! Bir türlü yemek odasını yerleştiremiyor. Psalti'nin dekorcusuyla sabahtan beri uğraşıyorlar. Gideyim onlara bakayım.

* * *

2 Şubat 1917...– Altı ay sonra, zavallı samimi defter! Seni nasıl heyecanla elime alıyorum; acı, öldürücü bir buhran içindeyim. Söylemek için günahı dudaklarından taşan, kalbine sığmayan bir mücrim gibiyim. Evvelki gün Cerrahpaşa'da bir yeni zenginin evine davetliydim. Alaturka saz vardı. Gece yarısına kadar yedik, içtik. Ben uyuyamadım. Sabahleyin erkenden çıktım. Soğuk dehşetliydi. Araba bulamadım. Aksaray'a indim. Yine araba yok. Küçükken babamla cuma namazına geldiğimiz Valide Camii'nin köşesinden, yukarıya doğru baktım. Unutulmuş bir hâtırat gibi... Bütün virane... Laleli Camii, Hasanpaşa Hanı'nın arkaları gözüküyor. Müteessir oldum. Yavaş yavaş yürüdüm. Laleli'de, Yenikapı'ya inen sokakta, büyük bahçeli, mahzenli, havuzlu bir evde oturmuştuk. Yirmi beş, yirmi altı sene evvel... Karşımızda bir komşumuz vardı. Güzin Hanımlar... Kızlarının sesi o kadar kalındı ki... Tıpkı bombort gibi. Sabahleyin, bu çocukluk

günlerini hatırlamak, beni bir çocukluğa sevketti; yangın yerlerinde oturduğumuz evin arsasını bulmak! Ne yapacaktım? Hiç... Acaba havuz duruyor muydu? Viranelerin içine saptım. Kimseler yoktu. Yarım yıkılmış bacalar, ocaklar sahipsiz bir mezar sükutuyla uyuyorlardı. Aradığım evin hizasında bu ocaklar daha sıktı. Baktım, üstü başı perişan dört kişi dolaşıyordu. Eğilip eğilip ocakların içine bakıyorlardı. Merak ettim. Ne arıyorlardı? Yürüdüm. Yanlarına yaklaştım. Ne aradıklarını sordum.

— Ölü arıyoruz!

Dediler.

— Ne ölüsü?

Aralarındaki kır sakallı, kısa boylu ihtiyar cevap verdi:

— İnsan ölüsü.

— İnsan ölüsü mü?

— Evet...

Şaştığımı görünce durdu. Beni baştan aşağıya bir süzdü. Sonra başını salladı:

— Hey, gidi hey! dedi. Efendi, senin de haberin yok galiba. Biz belediye adamlarıyız. Her gün gelip buralarda açlıktan ölenleri toplarız. Sonra şu arabaya doldururuz. Götürürüz, gömeriz.

— Açlıktan ölüyorlar ha!

Diye buz gibi dondum. Sanki birdenbire kalbim durdu. Dizlerim kesildi. İhtiyar deşilmek istiyormuş. Ağzını açtı. Zavallı Müslümanların iki senedir nasıl açlıktan kırıldıklarını, aleve atılmış meyus bir hatip heyecanıyla haykırmaya başladı. Herkesin altındakini, üstündekini satıp yediğini, nihayet kimsesiz gariplerin böyle virane ocaklarına düştüklerini ,öyle imdatsız, kimsesiz, ilaçsız ve aç, susuz, ateşsiz, köpekler gibi öldüklerini söyledi.

— Eğer hainler, Allah'ın gazabına daha uğramazlarsa, dünyada Müslüman kalmayacak!

Dedi. Gayr-i ihtiyâri: — Bu hainler kim? Diye sordum.

— Kimler olacak, millete ekmek diye kum, toprak yedirenler! Katığı dünya yüzünden kaldıranlar! Fukarayı soyup zengin olanlar! Otomobillerde uçanlar!

— .....

Sonra bir an durdu. Arkadaşları kendisi gibi müteheyyiç değiller. Ellerini, başını göğe kaldırdı:

— Bunların ne vakit asıldıklarını göreceğiz Allah'ım!

Diye derin, acı, karanlık bir ah çekti.

Ben hiç ses çıkarmadım. Evet, insanları böyle açlıktan öldüren bizlerdik! Bize yol gösteren, bize müsaade edip bizimle beraber çalanlardı! Şemsi ile beraber Kağıthane'de uzun bir "Un damarı" keşfetmiştik. Üç aydır orada çıkarttığımız ince killeri iaşeye satıyorduk. İaşe de, bile bile ortaklama bunu alıyor, içine biraz paspal karıştırarak fırınlara dağıtıyordu. Manyetize edilmiş

gibi bu ölü arayanların arkalarından yürüdüm. Henüz iki tane bulmuşlardı. Baktım. Ruhumdan zehirlendim. Bu ölüler yarı çıplaktı. İskeletlerinin üzerinde derileri kurumuştu. Hiç etleri yoktu. Birisi kadındı. Sarı saçları keçeleşmişti. Dudaklarımı o kadar hızlı ısırmışım ki, sıcak sıcak, çenemden kanların sızmaya başladığını duydum. Ölünün mavi, aralık gözleri, bana dik dik bakıyor sandım. Birdenbire sanki ödüm koptu. Kendimi kaybettim. Kaçtım. Deli gibi koşmaya başladım. Beyazıd'a nasıl çıktığımı bilmiyorum. Bir arabaya atladım. Eve geldim. Bayılmışım. Doktor filan gelmiş. Açılınca, Semiha'ya gördüklerimi anlattım. O da fena oldu. Ağlamaya başladı. Şimdi yataktan kalkamıyorum. Artık müthiş bir anarşist oldum. Bir milletin açlıktan ölmesi için toplu, tüfekli teşkilat yapan Topal'ı, bu alçağı tutanları öldüreceğim. Yenecek ne varsa, ortadan kaldıran, altıyüz yıllık bir devletle beraber kocaman, masum Türk milletini fakrü'd-dem kılıcından geçirenleri geberteceğim. Evet, bu milleti hükümet mahvetmek istiyor! Bunda artık hiç şüphem kalmadı! Bunda şüphesi olan eşektir! Topal, o bütün kara çete teşkilatı, o bir ejderha gibi memlekete sarılmış! Kanımızı, iliğimizi, kemiğimizi emiyor. Evet, öldürmeliyim. Onlardan bir tanesini öldürmek, siperde bin düşman neferini öldürmekten çok, hem pek çok hayırlı....

* * *

19 Mart...– Onları öldüremedim. Onları, ancak yaşarsa, millet öldürecek! Hepsini ipe çekecek! Onları öldürmek bir kişinin harcı değil! Hainler yedi başlı, dokuz canlı bir ejderha kuvvetinde! Korkunç bir teşkilat! Fakat kendimi öldürdüm! Yani muhtekir beni! Nem var, nem yok hepsini sattım. Bütün milletimi açlıktan öldürerek soyduğum paraları aşhanelere, fıkaraperver cemiyetlerine dağıttım. İsmimi vermedim. Apartmanı falan hepsini bıraktık. Semiha ile Orhancığımızı aldık. Üsküdar'da, Çavuşderesi'nde bu minimini evi kiraladık. Şimdi o kadar mesuduz ki.. İyi ki mektebi bırakmamışım! Yine derslerime başladım. Arkadaşlarım beni iflas etti sanıyorlar. Acem'e yine gittim. Benim tercümelerimden memnun. Şimdi sahîfe başına oniki kuruş veriyor! Geceleri ben söylüyorum, Semiha yazıyor. Ayda elli lira kazanabiliyorum. İdaresini bilen bir aile için bu çok bile... Fakat, geçen on ayın hâtırası korkunç bir kabus gibi daima aklımda! Unutamıyorum. Açlıktan öldürdüklerimizi unutamıyorum. Yangın yerinde gördüğüm kadın ölüsünün bana bakışını unutamıyorum. On ay kan, gözyaşı, irin içtiğimi, sütsüzlükten, şekersizlikten küme küme ölen masumcukların hakkını yediğimi unutamıyorum. Siyah bir hayal, her an ruhumu takip ediyor: "Sen de kanlı soyguna karıştın! Sen de, sen de!" diyor. Gözümün öününe birbiri ardına dikilmiş sayısız darağaçları geliyor. Bunların bir tanesinde ben sallansam! Ah, evet, yine vicdanımdaki yakıcı azap sönmeyecek sanıyorum. Yine on ay milletime yaptığım zulmü unutamayacağım, sanıyorum. Bu ıstırap öldükten sonra da, mezarda da beni kıvrandıracak sanıyorum!

. . . . . .

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/oku/nicin-zengin-olmamis/

Velinimet

Ömer Seyfettin

«Aklı, insanin külahında bir çividir. Yumruk yemeden kafasının içine girmez...» Arnavut Meseli

Geçen gün hava ne güzeldi! Logaritmacı Hasan'la Hürriyet Tepesi'ne gittik. Bomonti'ye kadar uzandık. Daha kış uykusundan uyanmamış sisli Kâğıthane'ye, mavi mahmur Haliç'e yükseklerden baktık. Hasan hemen Lâle Devri'ne dair hikmetler yumurtlamağa başladı. Damat İbrahim Paşa'nın rakam bilmediğini, hesap hassasından mahrumluğunu, kırk iki isyanını (1) evvelden tahmin etmek şöyle dursun, hattâ kuşbaşı parçalandığı ana kadar anlayamadığını söylüyordu. - Hocam, bırak şu geçmişi! dedim, hâle bakalım. Bu yaz acaba buralarda eğlenebilecek miyiz? - Kâğıthane'de mi? - Evet. Kır düşmüş kalın kaşlarını kaldırdı. Parlak, siyah gözleri sanki derinlerden dışarı çıktı. Küçük, kalıpsız fesinin altında daha büyük görünen ağır kafasını salladı. - Sen deli olmuşsun! Dedi. - Niçin? - Ayol, bir kuzu, o eski devrin on lâle soğanından daha pahalı. Hasan, on beş sene evvel benim riyaziye hocamdı. Mektepten çıktıktan sonra arkadaşım oldu. Şimdi onunla konuşurken kübistlerin yaptığı tuhaf levhalar karşısında hissettiğimiz o «yarı-bedîî, yarı-hendesi» zevke benzer bir tat duyarım. Onun nazarında her şey vazıhtır: Mazi, hâl, istikbal.. Dimağının meçhule tahammülü yoktur. Riyazi mantığıyle en karışık, en mudil şeyleri hemen hallediverir. «İki kere iki dört» kadar katî hükümler verir. Sonra, aynı zamanda çekilmez bir nasihatçidir de... Neden bahsetseniz, sizin, yahut bahse kahraman olanın hayatına ait makul bir tarz bulur. Nasihat şeklinde bir prensip ortaya çıkarır. Yalnızca kızarır. Hâlbuki o'nca bütün hayat yanlıştır! Zira düşünüşünün sistemi tabiatta bulunmaz. Tabiatta onun kafasındaki mantık yoktur, hesap yoktur, rakam yoktur! Bununla beraber ben onun çok tuhaf görünen fikirlerini severim. Mücerret mefhumların haricî hakikat karşısında nasıl «Hacer-ı muallâk» gibi sallandıklarını seyretmek pek hoşuma gider. Bugün de İngilizlerin «amal-i erbaa» bilmediklerini söylüyordu. Muharebeyi uzatan sebep hep yanlış bir hesaptı! Ara sıra itiraz eder gibi görünüyor, tenha yolun esmeyen bir rüzgâr gibi serin serin duyulan temiz havasını kokluyordum. Karşımızdan bir otomobil geldiğini gördük. Şosenin kenarına çekildik. Bu, canlanmış büyük bir piyano kadar parlak, siyah, ihtişamlı bir arabaydı. Yanımızdan hızla geçti. Billur camlarının arkasındaki güzel kadınla genç erkeğin çehreleri tıpkı bir hayal gibi sakin duruyordu. Sonra keskin bir benzin kokusu... Arkamızdan bir ses geldi: - Hasan Bey! İkimiz de birden döndük. Otomobil durmuştu. Kesik bıyıklı esmer bir genç bize doğru gülerek koşuyordu. Ben kim olduğunu sormaya vakit bulamadım. Siyah paltosunun şıklığı, yakasındaki ağır «lutr»un parlaklığı, sanki beni manyetize etmişti. Geldi. Hasanın ellerinden tuttu. İki eliyle sarsarak sıktı. - Nasılsın velinimetim! - Çok iyi... - Ne arıyorsun buralarda? - Biraz hava alıyoruz, işte... Ben şaşırmıştım. Birdenbire Logaritmacı'nın ana tüyleri dökülmüş kahverengi paltosuna bakarak bu gencin nasıl velinimeti olabileceğini düşündüm. - Nasıl, bir milyon yapabildin mi? - Yapamadım vallahi... - Ey, şimdi ne kadarlıksın? - Ehemmiyetsiz vallahi... dört yüz bin liram var. Kulaklarıma inanamayacağım geldi. Hasan zaviyeleri görünen mustatil bir gülüşle çırpınıyordu.

Soğukkanlı: - Çalış, daha çalış! Dedi. - Çalışacağım. Sen, benim velinimetimsin. Sana ölünceye kadar minnettarım. - Estağfurullah. - Vallahi her yerde, herkese söylüyorum. Sen bana akıl vermeseydin, ben yine eskisi gibi sürünecektim. - Canım. Senin talihin varmış! Ben sana para yerine nasihat verdim. Bir söz söyledim. Bir sözden ne çıkar? - Bir söz amma, pîr söz... Hayretten aptallaştım. Dilim tutuldu. İlerde duran otomobilin arka penceresinde bir kadın hayalinin kımıldadığını fark ediyor, şık gencin Logaritmacı ile konuştuklarını dinliyordum. Kadın nişanlısıymış. Kimin nesi olduğunu söyledi: İstanbul'un en kibar, en eski, en yüksek bir ailesinin ismini işitiyordum. Otomobilini üç bin liraya almış... Susuyor, bakıyordum. Boyu uzundan biraz kısaydı. Yahut semizliğinden öyle görünüyordu. Gülerken azıdişlerinin platin kaplı olduğu gözüme çarptı. Esmer cildi, çok rahat içinde yaşayan her mesut zengininki gibi taptazeydi, parlaktı. İnce kaşlarının altında gülen gözlerinin içinde, vakıa büyük bir zekâ şulesi tutuşmuyordu. Fakat o kalın, o küt burun... Sahibinde tos vuracak bir koç azmi olduğunda şüphe bırakmıyordu. Hasan'la vedalaştı. Bana da başıyla bir selâm verdi. Bekleyen otosuna hızla yürüdü. Arkasından bakıyorduk. Ben hâlâ kendimi toplayamıyor, bir şey soramıyordum. Oto büyük bir gürültü ile kaçtı. - Bu kim? dedim, sen bu dört yüz bin liralık adamın nasıl velinimeti oluyorsun? - Anlatayım. Diye güldü. Tenha şosede deminki gibi, yine yavaş yavaş yürümeye başladık. - Riyaziyede olduğu gibi hayatta da bazı mütearifeler vardır. Doğruluklarına hiç şüphe yokken yine kimse iltifat etmez. Meselâ «herkes kendi işini kendi kendine görürse, kimsenin kimseye ihtiyacı kalmaz!» - Allahaşkına hikmeti bırak, diye yalvardım, bu zengin kim, onu anlat. - İşte onu söyleyeceğim. - Söyle bakalım. - Bu genç, benim, Selanik'teyken uşağımdı! Dedi. Durdum, bir adım geri attım. - Uşağın mıydı? Diye haykırdım. Logaritmacı her vakitki soğukkanlılığıyle, elleri arkasında, yürüyerek cevap verdi: - Evet, uşağımdı. Ben Balkan Harbi'nden sonra İzmir'e gitmiştim. Bir sene sonra İstanbul'a geldim. Bir gün Meserret Oteli'nin önünden geçiyordum. Bir de baktım bizim Ahmet... öpmek için elime sarıldı, üstü başı dökülüyordu. Ne yaptığını sordum. «Hiç, dedi, boştayım.» Sonra sıkılarak benden bir mecidiye istedi. Tekrar niçin, ne sebeple para vereceğimi sordum. «Vallahi iki gündür açım, bari beş kuruş ver. Bugün karnımı doyurayım.» Dedi. O vakit düşündüm. Bu çocuk da birçok muhacirler gibi serserileşmişti. İnceden inceye istintaka çektim. «iki gün evvel karnını doyuracak paran var mıydı?» diye sordum. «Evet» dedi.. Üç gün evvelisinden bir gün sonra aç kalacağını niçin düşünmediğini, sordum. Cevap vermedi, yere baktı. O vakit ona Koton'u hatırlattım. - Koton ne? Diye sordum. - Koton, benim Selanik'teki küçük köpeğimin adı... Bu köpekte en bariz, en kuvvetli seciye «istikbal endişesi» idi. Kendine verilen kemiklerin beşte birini bile yemez, gider, bahçenin tarhlarına gömer, saklardı. Evet, en bol, en neşeli zamanda bile «yarın» kendisine bir şey veremeyeceğimiz ihtimalini aklından çıkarmaz, hep «yarın»ı düşünürdü. Kemikleri saklamak için çiçekleri, tarhları bozuyordu. Çok dövdük, azarladık. Bir türlü bu endişesinden vazgeçiremedik. Ahmet'e: «Senin Koton kadar hissin yok muydu?» dedim. Utandı, başını daha beter eğdi, önüne baktı. Cebimden bir kart çıkardım. Eyüp'te bir ip fabrikasının müdürü sınıf arkadaşımdı. Ona bir tavsiye yazdım. «Al bunu, götür. Çalış, para kazan, ye... Kimseden para isteme!» dedim. Teşekkür etti. Amma yine yakamı bırakmadı. «Bari iki kuruş verin. Şimdi ekmek peynir alayım. Açlıktan ölüyorum.» Azıcık daha verecektim. Elimi cebime götürdüm. Birdenbire bu lüzumsuz merhametle kuvvetli bir gencin azmini kıracağımı düşündüm. Evet, sırf

merhametle yapılmış bir muavenet, halis bir cinayetten başka bir şey değildir. Kime acıyıp «bir sâyin mukabili olmayarak» muavenet edersek, onun azmini, iradesini dumura uğratıyoruz demektir. Elimi hızla cebimden çektim. «Şuradan sap, soluna ilk gelen sokağa gir. Biraz yürü. Orada Kosova Oteli vardır. Sahibi ahbabımdır. Benden selâm söyle, de ki: «Ben şimdi bütün oteli süpürmeğe, yıkamağa hazırım. Bütün apteshaneleri temizleyeyim. Bana beş kuruş ver.» O, bu pazarlığa razı olur. Razı olmazsa, ben Valde Kıraathanesi'ndeyim. Gel. Beni gör. Sana bugün ekmek parasını getirecek başka bir iş bulurum.» dedim. Reddedemedi. Açlığı yüzünden belliydi. Gözlerinin altı simsiyahtı. Dudakları bembeyazdı. Baygın baygın bakıyordu. Yarım saat kadar Valde Kıraathanesi'nde bekledim. Gelmedi. Ona altı gün sonra rasgeldim. Hemen elime sarıldı. Öptü «Eğer bana o gün ekmek parası verseydin, ben fabrikaya gitmeyecektim. Bana ağır bir iş gördürdün, amma çalışmayı öğrettin. Çok minnettarım!» dedi. Çabucacık ilerlediğini, ustabaşı olduğunu, günde yarım lira aldığını söyledi. Zaten müstaitti. Yalnız azminin uyanması için «Hanya'yı» Konya'yı anlaması icap ediyordu, ben ona anlattım. Her rasgelişimde onu daha değişmiş, daha akıllanmış, daha kanlanmış, daha semizlenmiş gördüm. Sonra sâyini karşılık koyarak bir zengine ortak oldu. «Fanila, çorap» fabrikası açtı. Sonra muhtelif dairelere müteahhit oldu. Faaliyetleriyle doğruluğuyle, namusuyle kendini tanıttı. Zenginleştikten sonra kibirlenmedi de... Şimdi beni nerede görse koşar, «velinimetim» der. Sermayesinin esası olan azmi benden aldığını hiç unutmaz... Yavaş yavaş yaklaştığımız Hürriyet Tepesi'nin yapraksız ağaçları, uzak kıtlık kâbuslarını hatırlatan çelimsiz, siyah, gamlı iskelet gölgeleri gibi görünüyordu. Logaritmacının azme, iradeye, saye, hesaba dair söylediği hendesî hikmetleri dinlerken, artık göğsümün, görünmez kesme kaya yığınları altında ezildiğini duyuyordum. Rüşdiye tahsili bile görmemiş yalınayak, başıkabak, bir uşak yamağının ip ameleliğinden ustabaşılığa, ustabaşlıktan fabrikatörlüğe, fabrikatörlükten müteahhitliğe sıçradığını, müteahhitlikten otomobille milyonerliğe doğru yürüdüğünü görmek -bilmem niçin- bana acı geliyordu. Kıskanıyor muydum? Evet, kıskanıyor muydum? Amma niçin? Amerika'nın en meşhur, en büyük iktisat kralları da on parasız işe başlamamışlar mıydı? Muhakemem, mantığım hissiyatımı düzeltemiyordu. Uzandığı ciğerin karşısında «pis!» diye yalanan sıska bir kedi kadar zavallıydım. Kendimi tutamadım. Sanki bu zenginliğe, bu saye hiç ehemmiyet vermiyormuşum gibi, istihkarla yüzümü ekşittim. Başımı salladım. - Yeni zengin işte... Dedim. Logaritmacı durdu. Derin siyah gözlerini açtı: - Ne o? Beğenemiyor musun? diye güldü, kuruntuyu bırak. Zenginlik bu! Şarap değil yavrum! Eskisi de bir, yenisi de bir!

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/oku/velinimet/

Bir Hatıra

Ömer Seyfettin

"Le grade dégrade.."

Ah gençlik!.. Tıpkı ezeli bir baharın ilk çiçekli günlerine benzer. Yeşil kırlar, kelebek dolu bahçeler, güzel kokular içinde serçelerin şen efsanelerini doymadan dinleyerek dolaşırız.

İdealimizin rüyası bize hayat kışının fırtınalarını, karlarını, tipilerini hatırlatmaz. Ben işte bu hiç bitmez sanılan baharı İzmir'de geçirdim. On dokuz yaşındaydım. Galiba on beş sene evvel... Evet, seneler nasıl bir ok gölgesi gibi uçuyor! Meşrutiyetin bu hür, bu serbest günlerinden çok uzaktık. Lâkin o eski, zalim idarenin ezici kahrını, gafletim sayesinde hiç duymuyordum. Mersinli'deki minimini evimde, kocaman çınar ağaçlarının hiç durmadan öten ninnileri içinde, kitapların dipsiz girdabına dalmış gitmiştim. Haricî kainat umrumda değildi. Sözde, felsefe feneriyle büyük bir hakikat bulacaktım. Heyhat! Şimdi bu masum hülyamı aklıma getirince, nasıl acı acı gülüyorum... Bir kelimeyi, bir satırı, bir sözü haftalarca, aylarca düşünür, bir cümlenin altındaki —var tevehhüm ettiğim— gizli mânâyı bulmak için birçok geceler uyuyamazdım. Filozofların pek o kadar mânâ murad etmeden yumurtladığı fikirler, bence bir "ilahi nass" gibiydi. Hatta romanlarda rasgeldiğim "ukalalık"lar bile gözümden kaçmazdı. Onları da fişlere yazar, notlarımın arasına kordum.

Bu "ukalalık"lardan birisi, beni tam üç ay düşündürdü. Tam yüz beş gece gözüme uyku girmedi. Flaubert'in miydi, yoksa bir başkasının mı, iyice hatırlayamıyorum. "Le grade dégrade...", yani: "Rütbe, haysiyeti düşürtür." cümlesi! Bundan bir türlü mânâ çıkaramadım. Bilakis, fikrimce rütbe insanı herkesin seviyesinden yukarı kaldırır, yükseltir, hatta sahibine hususi bir haysiyet verirdi. Artık başka kitap, gazete falan okuyamaz oldum... Her satırın altında, mânâsını anlamadığım bu "Le grade dégrade.." cümlesi kararıyor, bir avuç istifham işaretinden yuğrulmuş sabit bir fikir gibi dimağımda düğümleniyordu. Sakin evimde oturamıyor, bulamadığım mânâyı arayarak tenha sahillerde, kalabalık caddelerde, dar sokaklarda serseri serseri dolaşıyordum. Bir "meçhul", bir "sır" insana ne kadar ıztırap verir; bâhusus masum bir iman da olursa... Bir gün yine deli gibi, içimden: "Le grade dégrade..." diye söylenerek Hükümet Konağı'nın önünden geçiyordum. İsmimi işittim. Döndüm. Bir de baktım ki, riyâziye muallimim, Logaritmacı Hasan! Askerî Kıraathanesinin ta köşesinde bir sandalyeye kurulmuş nargilesini çekiyor...

— Nereye böyle?

— Le gr.. şey! Hiç..

Diye kendimi topladım.

— Çok dalgınsın.

— Evet.

— Gel otur da, kahve iç bakalım. Dalgınlığın geçer.

Dedi. Gösterdiği sandalyeye iliştim. Kalıpsız fesini taş masanın üstüne koymuştu. Açık, yüksek alnında çok sık, çok kır saçları bir arslan yelesi gibi muntazam bir dağınıklıkla kabarıyordu. Parlak gözleriyle beni bir süzdü:

— Sana ne olmuş, dedi, betin benzin solmuş!

— Hiç...

— Söyle, söyle.

— Üç aydır küçük bir cümlenin mânâsını arıyorum da...

— Bulamıyorsun ha? diye güldü.

— Evet.

Dedim. Başını salladı:

— İşte riyâziyeye çalışmamanın cezası! Dünyada ancak bir ilim vardır o da riyâziyedir. Onu bilen, her şeyi bilir. Başka ilimler hep safsatadır.

— Ben felsefeyle uğraşıyorum.

Diye lafını kestim.

— Daha iyi ya... Bütün bütün atmasyon! İspata muhtaç olmayan bir şey.

O vakit ben de gençliğin boş gururuyla canlanmış, mutaassıp bir felsefe hamiyeti vardı. Bu küfür canımı sıktı. Vâkıâ logaritmacının paradoksal bir adam olduğunu biliyordum. Ama yine kendimi tutamadım:

— Sen riyâziyecisin! dedim, ama her cümlenin, her kelimenin mânâsını anlar mısın?

— Anlarım. Bence meçhul yoktur.

— Mânâsını ihâta edemediğin bir söz olmaz mı?

— Olmaz! Pascal, Newton, Leibnitz, Goos, Auguste Comte... Daha sayayım mı! Hasılı dünyada ne kadar hakikate benzer müsbet bir şey meydana koymuş âlim, filozof varsa niçin hepsi riyâziyecidir? Çünkü fikirler mücerrettir. Dünyada hiçbir fikir yoktur ki, riyâziyenin tecrit çerçevesinden hariç kalsın.

Logaritmacı, hislerimizin işaretleri olan isimlerin, tâbirlerin, hatta vasıfların şuurumuzda nasıl başlı başına bir "mücerredât" âlemi teşkil ettiğini, bu âlemin nâzımı ancak riyâzî mantık olduğunu uzun uzadıya anlatmaya başladı. Garson kahvemi getirdi. Yudum yudum içiyor, şuna "benim cümlenin mânâsını bir sorayım" diyordum. Nutkunu en coşkun yerinden kestim:

— "Le grade dégrade!" ne demektir, hocam?

Diye sordum.

— "Le grade dégrade!" evet, "Rütbe tenzil-i, kadr ü haysiyeti mûcip olur!" değil mi?

— Fakat bundan ne anlıyorsun?

— Bayağı mânâsını anlıyorum işte...

— Rütbe, haysiyeti bozar mı?

— Bozmaz mı?

— Bozar mı?

. . . . . .

Münakaşaya başladık. Logaritmacı evvela "tâbir"leri tarif ettirmek istiyordu. Önce "haysiyet" kelimesini, tarif edemeyen, hududunu çizemeyen kullanmamalıydı. Bana sorduğu suallere kendi cevap veriyordu: "Mesela haysiyet, yani dignité" diyordu, büyük, küçük, âlim, cahil, zengin, fakir, âli, adi, şah, gedâ, hırsız, uğursuz... hasılı herkesin kendi nefsine mahsus hususi bir haysiyeti vardır. Bu haysiyetle yaşarsa gülünç olmaz. Bu şahsî haysiyet herkesin tabiatine o kadar girifttir ki... Nasıl anlatayım? Mesela her hayvanın kendisine mahsus şekli, tüyü, sesi gibi... Sarı gagalı beyaz bir kaz ne kadar tabiî, ne kadar mantıkîdir. Ama şimdi bu kazın rengini yeşile boyasalar, gagasını ördek gagası gibi yassıltsalar, ne tuhaf olur. Yahut fino köpeğinin kafasına bir çift eşek kulağı, gergedan boynuzu takılsa... Kedi kişnetilse... At havlatılsa... Düşün, mahluklar ne maskara olurlar! İşte insanlar da böyledir. Kendi içtimaî seviyelerine, tabiî mevkilerine uymayan bir vaziyet onlara ibrâm edildi mi, hemen düşer, rezil, rüsva olurlar.." Lafını, kıyaslarını, misallerini uzatıyor, eldiven gibi vücuda tıpatıp oturan elbiseler insanı nasıl güzelleştirirse, bol yahut küçük gelenler de palyaçoya çevirdiğini söylüyordu. Ben dinliyordum. Mevki ile sahibinin arasında samimi bir münasebet bulunmazsa, vaziyetin çok gülünç olacağına pek akıl erdiremiyordu. Önümüzden atlı tramvaylar, arabalar, insanlar geçiyordu. Logaritmacı, benim anlayışsızlığımı görünce, yine mektepteki tavsiyelerini tekrarlamaya başladı. Ben, artık yalnız dinler gibi davranıyor, yine cümlenin mânâsını dalga geçiyordum. Birden haykırdı:

— Bak işte!

— Ne?

Diye gösterdiği tarafa döndüm.

— Sorduğun sözün canlı mânâsı...

— .....

Baktım. Salepçioğlu Hanı tarafından kır sakallı, şişmanca bir adam, arkasında iki üç zeybek, sallana sallana geliyordu.

— Kim bu?

— Dikkatli bak.

Pantalon azmanı koyu mavi dar bir çakşır, üstüne şık bir smokin giymişti. Başında ince, âbânî bir sarık vardı. Temiz bir işkence aletine benzeyen, gayet yüksek yakalı, beyaz gömleğinde boyunbağı yoktu. Gözlerinde altın gözlükler, göbeğinin üstünde kalın bir altın zincir... Sanki bir tarafa dokunmasın diye dikkatle vücudundan ayrı tuttuğu ağır tesbihi elinde, kırıta kırıta yürüyordu. Kolları, koltuklarının altında birer zaviye-i kaaime hâsıl edecek derecede kabarmıştı. Arkasındaki maiyeti paltosunu, şemsiyesini, bastonunu taşıyordu. Kendimi tutamadım. Pufkurdum:

— Ayol, bu ne?

— Dikkatli bak.

Bu küçük alay, sallana, süzüle önümüzden geçti. Âbânî sarıklının arkasındakiler taşıdıkları şeyleri mukaddes emanetlermiş gibi göğüsleri hizasında tutuyorlardı. Gülüyordum. Acaba bir Apokurya şakası mıydı? Logaritmacı:

— Gördün ya.... Dedi.

— Ne bu Allah aşkına?

— İzzet Holo'nun bir cinayeti!

Anlamadım, tekrar sordum:

— Ne cinayeti?

— Söyleyeyim, dedi. Bu adamcağız tarlalarının içinde kendi haberi olmadan, büyük bir maden damarı çıkan cahil bir köylüdür. Yedi sekiz sene evvel köyünde gayet tabiî bir hayat geçiriyordu, okuyup yazması yoktu. Fakat gayet ciddi bir haysiyet sahibiydi. Beş vakit namazını kılar, sözü dinlenir, herkesten hürmet görürdü. Fakat kendi taksiratı haricinde parası çoğalınca çiftini çubuğunu bıraktı. Sık sık İzmir'e gelmeye alıştı. Sonra...

— Ey, sonra?

Diye sabırsızlandım. Güldü.

— Sonra nasıl olmuş bilmiyorum, bir kolayını bulmuş, başkâtip İzzet'e her sene turfanda üzüm falan filan göndermeye başlamış. İzzet'in işi yok! Tutmuş bu zavallı adama, bol keseden, bir "mîrimiranlık" rütbesi vermiş! Memiş Ağa birdenbire Memiş Paşa oluverince... İşte bu gördüğün vaziyete girdi. Şimdi İzmir'e geldi mi, en açık havalarda bile, arkasında ayrı ayrı paltosunu, bastonunu, şemsiyesini taşıyan uşaklarıyla: "Ben paşayım, bana bakınız!" der gibi, kabara kabara dolaşır. Etrafından selam, temennâ, hürmet, takdir dilenir. Ama görüyorsun, ne acıklı, ne gülünç bir hal!

— .....

Logaritmacıya deminden sorduğum cümlenin mânâsını artık kendim yazmış gibi anlamıştım. Kafamdan —velev ehemmiyetsiz olsun— bir "meçhul"un ağırlığı kalkınca, o kadar ferahlamıştım ki... Başka düşünecek bir şey bulmak için Mersinli'deki minimini evime döndüm. Büyük ağaçların ahenkli fısıltıları içinde yine kitaplarımın dipsiz girdabına daldım.

Hamiş: Şimdi yeni zenginciklerimizin bazı komik muvâzenesizliklerini duydukça, yine bu cümleyi hatırlıyorum, gayr-i ihtiyâri "Le grade dégrade..." diyorum. Gözümün önüne dar smokinli, mavi çuha çakşırlı, âbânî sarıklı Memiş Paşa'nın kabaran hayali geliyor...

Açıklaması ve kelime anlamları: https://pdfkitaphane.com/oku/bir-hatira/

Kaynaklar ve Telif Durumu

Bu derlemedeki eserlerin tamamı kamu malıdır (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, md. 27: yazarın ölümünden sonra 70 yıl). Her eserin sayfasında açıklaması, kelime anlamları ve kaynak bilgisi bulunur. Derlemenin güncel hali: https://pdfkitaphane.com/ogretmenler-gunu-siir-ve-hikayeleri/

1. **Öksüz** — Tevfik Fikret (1915 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Öksüz&oldid=142012), CC BY-SA 4.0.
2. **İmtihan** — Mehmet Emin Yurdakul (1944 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=İmtihan&oldid=165481), CC BY-SA 4.0.
3. **İlim** — Mehmet Emin Yurdakul (1944 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=İlim&oldid=165479), CC BY-SA 4.0.
4. **İlim İlim Bilmektir** — Yunus Emre (1320 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=İlim_İlim_Bilmektir&oldid=153333), CC BY-SA 4.0. Dayandığı baskı: Bektaşî Şairleri ve Nefesleri (2. baskı), Sadettin Nüzhet Ergun (ö. 1946), 1955.
5. **Promete** — Tevfik Fikret (1915 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Promete&oldid=142011), CC BY-SA 4.0.
6. **Gütenberg** — Mehmet Emin Yurdakul (1944 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Gütenberg&oldid=165435), CC BY-SA 4.0.
7. **Kurbağa Duası** — Ömer Seyfettin (1920 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Kurbağa_Duası&oldid=155658), CC BY-SA 4.0.
8. **Niçin Zengin Olmamış?** — Ömer Seyfettin (1920 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Niçin_Zengin_Olmamış?&oldid=151667), CC BY-SA 4.0.
9. **Velinimet** — Ömer Seyfettin (1920 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Velinimet&oldid=159391), CC BY-SA 4.0.
10. **Bir Hatıra** — Ömer Seyfettin (1920 yılında öldü): özgün metin kamu malıdır. Metin Vikikaynak aktarımından alınmıştır (https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Bir_Hatıra&oldid=140835), CC BY-SA 4.0.

Bu PDF ücretsizdir; okulda, sınıfta ve törenlerde serbestçe yazdırılıp paylaşılabilir. Vikikaynak kaynaklı metinler CC BY-SA 4.0 lisansıyla paylaşılır.